

• A MAGYAROS •

• ÉPÍTÉSZETI TÖREKVÉSEK •

• KIÁLLÍTÁSA A NEMZETI SZALONBAN •

szeptember elején Budapesten lezajlott XII. nemzetközi építészkongresszussal kapcsolatos nemzetközi építészeti tervek kiállítása a Műesarnok tágas helyiségeiben került bemutatásra. Itt kaptak helyet a magyarok is, három csoportra osztva.

Az első teremben a magyar építész «képes történetét» vonultatta fel a Műemlékek Országos Bizottsága, a tizenegyedik és tizenötödik termet pedig a modern törekvésű, illetve történelmi stílusokat követő magyar építészek anyaga töltötte meg. Ettől a kiállítástól szinte függetlenül, de mindenestre elszakítva, a Nemzeti Szalon öt termében mutatták be a legspeciálisabb magyar kollektívát, amely a magyaros építészeti formanyelv kialakítását célzó törekvések eredményeiről számolt be.

Sajnálom, hogy mindjárt kifogással kell kezdenem: ez a különválasztás a magyar anyag rendezésének egyik legsúlyosabb hibája volt. Egyrészt azért, mert megbontotta a történelmi fejlődés szerves kapcsolatokat, benső összefüggéseket hangsúlyozó időrendi vonalát, másrészt, mert a magyaros építészeti törekvéseket mintegy lezárt, befejezett, a jelenre nem tartozó s kihatással nem bíró, exotikus kísérletnek bélyegezte. Holott bizonyos, hogy az a szecesszió, amelyet Lechner Ödön indított el, mint felszabadító elv ma is él és elég érthetően jut kifejezésre a kiélt történelmi formák perhorreszkálásában, a korszerűség kívánalmainak felismerésében, a nyugati életritmusba való bekapcsolódásban, szóval az egész modern magyar építészetben. Aki európai magyar tehetség ma a mátt építi: a lechneri gondolatot lenyegében folytatja tovább. Sokkal inkább, mint azok, akik a népi díszítőelemek variálásával egyszerű utánérzői lettek a zseniális mesternek. Végzetes tévedés volt tehát a «magyar építészek modern törekvésű munkáit» külön állítani ki a Műesarnokban s külön a «magyaros építészeti törekvések» anyagát a Nemzeti Szalonban, mintha a kettőnek semmi köze se lenne egymáshoz. Lehet, hogy a szándék, a melyből ez az indokolatlan «szecesszió» született, tulajdonképpen kiemelésre törekedett. Az eredmény azonban csak eljellelőtelenség és zavar lett. Még abban a vonatkozásban is, hogy az egyes művészek oeuvre-jét szükségképpen feltranszírozta a szeparálás, töredékeket juttatva ide is, oda is, át-

tekinthető egész helyett. Hogy csak a legkirívóbb esetet említsem: Lajta például mindkét helyen szerepel és sem a «magyarosok», sem a «modernekek» csoportjában nem kapja meg az őt megillető nyomtatékot.

Ami már most magát a Nemzeti Szalonban kiállított anyagot illeti, — a jelzett kereten belül — ez elég kifejező és természetesen tagolt. A nagyterem Feszli Frigyes, Lechner Ödön és Lajta Béla jellemzőbb alkotásait sorakoztatja fel. Feszli, az álmodó, Lechner, a kezdeményező és Lajta, a helyes útra találó, szorosan összetartoznak. Ők hárman emek a stílustörekvésnek leg-súlyosabb, európai viszonylatban is számottevő reprezentánsai. Úgy tekinthetők, mint közös törzs, amelyből a mellékágak fakadtak. Feszli itt van a Vigadó, az Akadémia s néhány magyar emlékmű terve; Lechner től a szegedi városháza, a kőbányai templom első és második terve, az Iparművészeti Múzeum, a Földtani Intézet, a Postatakarék, pár magánház, a kecskeméti víztorony s a budapesti tőzsdepalota terve; Lajtától pedig a Vakok Intézete, a Szeretetház, a vasutcai iskola, néhány bérház és síremlék, végül a Fővárosi Könyvtár megkapó terve. Teljességről szó nincs, de azért elég karakteres, hű képet adó anyag. A második terem Lechner követőinek jutott, akik közül Bálint és Jambor, Komor és Jakab, Hegedűs és Sebestyén, Körössi és Sós tűnnek ki, régebbi és újabb műveikkel. A harmadik termet az északmagyarországi, úgynevezett pártázatos stílus képviselői foglalták le. Így elsősorban Lechner Jenő a Néprajzi Múzeum, Regnum Marianum templom, mezőkövesdi városháza és a Chicago Tribune újságpalota tervével, továbbá a kassai Rákóczi Múzeum és egy nem túlságosan szerencsés «történelmi torony» gipszmodelljével. Medgyaszay István, Sándy Gyula, Sváb Gyula, Borsos József, Neuschloss Kornél és ifj. Gyenes Lajos munkái mellett ide került még Waidler Gyula Erzsébet-sugárút terve is, valamint Vidor Emil inkább népies irányhoz tartozó családi háza, Pogány Mária szintén itt adta le névjegyét a turini kiállítás pavillonjával, amely árva magányosságában csaknem elsikkad s egyáltalán nem reprezentálja alkotójának igazi értékét, művészi jelentőségét és vezető szerepét. Vele ugyanaz történt, ami Lajtával: derék munkái a Műesarnokba osztatván, mindkét helyen esonkán jelentkeznek. A negyedik és ötödik teremben a népies

irány követői kerültek bemutatásra. Ez a kollekción talán a legsikerültebben összeválogatott. Zrumetzky, Kós, Wigand, Jánoszy, Györgyi, Mende, Árkay és Szivessy java alkotásai változatos sorát vetítik elénk a magyar néplélek teremtő géniuszában fogant építőművészet gazdag eredményeinek.

Nagyjából így fest a «magyarosok» kiállítása. Körülbelül mindenkit szóhoz juttat, aki ide tartozik, bár nem éppen aránytelódások nélkül. Ami hiány mégis érezhetően mutatkozik, legfőképp a már említett szétválasztás rovására írható. Szerencsére, a külföldi vendégek gyakorlott szeme a legkülönbek jelentőségét így is felismerte.

KÁRPÁTI AURÉL

A XII. építész-kongresszus alkalmából a műegyetemi hallgatók terveiből rendkívül érdekes és értékes kiállítást rendezett a kir. József Műegyetem. A tanszékek szerint rendezett anyag rendkívüli gazdagságában nagy erővel és igen jelentős súllyal vonul fel a modern építészet, mely a fiatal évjáratú műépítészeket magával ragadta. A kiállítás frissesége, az anyag szépsége méltán aratott sikert a kongresszusi vendégeknél és a magyar szakközönségnél. A Műegyetem évenként, esetleg félévenként rendezett hasonló kiállításokkal és élénk reklámmal nagy propagandát csinálhatna annak a modern racionális építésnek, melyre a mai viszonyok között gazdaságilag és az általános művelődés szempontjából is múlhatatlanul szükség volna. (K. I.)

• VIRÁGKIÁLLÍTÁS •

Virágos Budapest — Virágos Magyarország a virágszeretet fejlesztését előmozdító propagandáját kétféle módon igyekszik minél tökéletesebben megvalósítani. Az erkélyek, ablakok és házkörülletek (virágos kertek) virágversenyeinek rendezése az egyik — a virágkiállítások létesítése a másik eszköze annak a propagandának, amely hivatva van valóra váltani a nemes, szép mozgalom jelmondatát: «Virágos út vezet a Virágos Nagymagyarországra!»

A lakásoknak virágdíszítése és házi virágos kis kertek létesítése az adott súlyos gazdasági viszonyok között nem megy azzal a gyors nekilendüléssel, amint azt a magyar közönségnek állandóan tapasztalt virágszeretete alapján remélhetnők. Annak azonban, hogy a propagandának ezt az eszközt is a magyar társadalom minden rétege — tehetsége szerint — lelkesen felkarolja, fényes bizonyítékai az ez irányban rendezett versenyek, amelyekben nem remélt nagy számban kell a «Vibuma» vezetőségének a művészi virágdíszítésű ablakokat, erkélyeket és kis kerteket jutalmaznia. A virágversenyek kifejlődését tehát a gazdasági viszonyok javulásával joggal remélhetjük és ezek lesznek a jövő boldogabb esztendőinek szép szimbólumai. A virágversenyek nagyobb arányú gyors kifejlődését csak az általános súlyos gazdasági helyzet nehézségei hátráltatják azzal, hogy lehetetlenné teszik az egyesek részére a kellő viráganyagok beszerzését. Ezt igazolják a virágkiállítások nagy látogatottsága és nagy sikerei is. A háború és a forradalmi évek

lezajlása után az Országos Magyar Kertészeti Egyesület 1928-ban rendezte meg első virágkiállítását és ezt követőleg a «Virágos Budapest Virágos Magyarország»-gal együtt a mostani legutóbbi virágkiállításig három újabb virágkiállítást rendezett. Ezek a kiállítások — bár arányaikban messze mögötte maradtak a külföldi hasonló kiállításoknak — fejlett, szép növényanyagaikkal és művészi elrendezésükkel bátran felvehették a versenyt azokkal. A közönség ezeket a kiállításokat olyan, minden várakozást felülmúló, lelkesedéssel és hálás elismeréssel fogadta, amelyre a szép iránti érzelmeiben csaknem teljesen elernyedett társadalomban az utóbbi években alig volt példa. Ez a körülmény magyarázza meg azt, hogy a tavaszi Virágkiállítás megnyitásakor a «Virágos Budapest — Virágos Magyarország» irányítója és lelkes fővédő-asszonya, nagybányai vitéz Horthy Miklósné Őfőméltósága az egyik színpompás virágcsoportot elragadtatással szemlélve, kifejezte azt az óhaját, hogy a szabadban elhelyezett szép virágkiállítást felújítva, a nyár folyamán megismételjék.

A «Vibuma» elnöksége a kifejezett óhaját a legkedvesebb paranesként fogadta és elhatározta, hogy az óhaját úgy törekszik megvalósítani, hogy a megvalósítás méltó legyen az eszme felvetőjéhez és ahhoz a nemes lelkülethez, amely azt sugalmazta.

A Szent Imre év és a Szent István hét méltó keretül kínálkozott egy nagyobb szabású művészi virágkiállítás rendezéséhez. Budapest Székesfőváros polgármesterének, valamint az illetékes ügyosztály vezetőinek megértő ügyszeretete és jóindulatú támogatása lehetővé tette, hogy a tavaszi Virág-